

The Tulip Age in Ottoman Historiography: A Critique

SELİM KARAHASANOĞLU

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA CELEN DOKÜMAN

Lale Devri (120046)

03 Ağustos 2017

History From Below: a Tribute in Memory of Donald Quataert,
edit. Selim Karahasanoğlu, Deniz Cenk Demir, İstanbul: İstanbul
Bilgi University, 2016. İSAM DN 249901.

The “Tulip Age” is the term commonly used to denote the period from 1718 to 1730 in Ottoman history, the name becoming popular with the publication in 1915 of *Lale Devri* (Tulip Age) by Ahmed Refik (Altınay).¹ The time span includes the last twelve years (more precisely, twelve years, nine months and ten days) of the 27-year-long rule of Sultan Ahmed III² (r. 1703³-1730). It also includes the viziership of his fourteenth and last grand vizier, Nevşehirli Damad İbrahim Paşa.⁴ 1718 saw the peace treaty of Passarowitz enacted between the Ottoman Empire

- 1 Ahmed Refik, *Lâle Devri (1130-1143)* (İstanbul: Kitabhane-i Askeri, 1331/1915). Before being published as a book, *Lâle Devri* was serialized in the newspaper *İkdam* (nos. 5763-5773, 5775-5789) in 1913.
- 2 On Ahmed III, see *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Hereafter, *DİA*), “Ahmed III”; Ahmed Refik, “Sultan Ahmed-i Salis’in Hayatına Dair,” *Yeni Mecmua* 12 (1917): 229-33; idem, “Sultan Ahmed-i Salis ve Damadı,” *Yeni Mecmua* 34 (1918): 149-53.
- 3 1703 marks a period of real chaos as at this moment in its history the belief in the Ottoman dynasty was most powerfully shaken. There was a debate whether the Crimean Khans (no longer sons of Osman, but those of Genghis) or the sons of İbrahim Paşa (d.1683, later called İbrahim Han, or else the descendants of Sokullu Mehmed Paşa), should replace the Ottoman dynasty. See Feridun Emecen, “Osmanlı Hanedanına Alternatif Arayışlar Üzerine Bazı Örnekler ve Mülahazalar,” *İslâm Araştırmaları Dergisi* 6 (2001): 66, see especially, 70-4; idem, “Osmanlı Hanedanına Alternatif Arayışlar: İbrahimhanzâdeleler Örneği,” *XIII. Türk Tarih Kongresi: Kongreye Sunulan Bildiriler*, vol. 3 (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2002), 1877-86; compare to idem, “Osmanlı Siyasi Tarihi: Kuruluştan Küçük Kaynarca’ya,” *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu (İstanbul: IRCICA, 1994), 57. See also Virginia H. Aksan, *Ottoman Wars: 1700-1870, An Empire Besieged* (Harlow: Longman, 2007), 30.
- 4 Ottoman historiography has long employed a state-centered and elite-oriented paradigm. Quite often historians have focused on the reigns of individual sultans and the exercise of power by the most important grand viziers. No academic monograph has been published, however, on Nevşehirli Damad İbrahim Paşa, one of the most famous grand viziers in Ottoman history. This is no doubt related to the identification of İbrahim Paşa with the Tulip Age paradigm. Since historians assume that the Tulip Age has been studied in its entirety, they have not seen any need to concentrate on İbrahim Paşa in particular. A graduation thesis is worth mentioning here that was completed at İstanbul University in 1928, by Mehmed Cemil, “İbrahim Paşa.” Due to its age, however, this thesis cannot be found in the catalogs of the University. I consulted a handwritten copy

163-188

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

0140 Erimtan, Can
Ottomans looking West? : the origins of the
Tulip Age and its development in modern
Turkey / Can Erimtan. - London : Tauris
Academic Studies, 2008. - 269 p. ; 22 cm.
- (Library of Ottoman studies ; 14)
Bibliografía: p. [177]-200. - Índice
ISBN 978-1-84511-491-6
1. Turquía - Historia - S.XX.
94(560)"19"
ICMA 4-58694 R. 65496

Lale Devri

06 TEM 2009

- Lale devri

25 MAYIS 1993

SUBAŞI,

Hüsrev, "Lâle Devri Mimarimiz", Millî Gazete, (1982), 10 Temmuz, 12 S.

920 ARGIT, Betül İ. An evaluation of the Tulip Period and
the period of Selim III in the light of clothing
regulations. *Osmanlı Araştırmaları. Journal of Ottoman
Studies*, 24 (2004) pp.11-28.

III. Selim
Lale Devri

02 OCAK 2011

720 ÇALIŞ, B.Deniz. Gardens at the Kağıthane Commons
during the Tulip period (1718-1730). *Middle East
garden traditions: unity and diversity. Questions,
methods and resources in a multicultural perspective.*
Ed. Michel Conan. Washington DC: Dumbarton Oaks
Research Library and Collection, 2007, (Dumbarton
Oaks Colloquium on the History of Landscape
Architecture, XXXI), pp.239-266. [Istanbul. Includes
the aim to emulate French gardens and palaces.]

Kağıthane
Lale Devri

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

in the palace, he was *mir-ākhūr*, and became in 1003/1595 *agha* of the Janissaries. In the next year he took part in the Austrian wars as *beglerbegi* of Rümili and was commander of Esztergom (Gran, Turkish: Usturghon) when this town capitulated to the Austrian army in Muḥarram 1004/September 1595. During the following years, Lala Mehmed was several times *ser-ʿāsher* in Hungary and when, in Šafar 1013/July 1604, the grand vizier Yawuz ʿAlī had died in Belgrade on his way to the Hungarian theatre of war, the sultan sent the imperial seal of office to Lala Mehmed. Although peace negotiations were continually being resumed, the new grand vizier took in that year Waitzen (Turk. Wâč) but besieged in vain Esztergom. During next year's campaign, Esztergom was taken by Lala Mehmed (29 September 1605), and in November he crowned the Hungarian Bocskay as king of Hungary (excepting the regions occupied directly by the Turks) and Transylvania. In that same year, the Turkish eastern army under Čiğale Pašha was beaten by the Persians, while the troops sent to subdue the revolt in Anatolia were routed at Bolwadin. After his return, it was decided that the grand vizier should remain next year in the capital and lead the war on the two fronts and, if possible, bring to a successful end the long-drawn peace negotiations with Austria. The young sultan, however, changed his mind in keeping with the wishes of the Kapudan Pašha Derwišh, who was intriguing against Lala Mehmed. Accordingly, the latter was ordered to take command of the army against Persia. He had already put up his tent in Üsküdar, when overcome by sorrow because of the frustration of his plans, he was seized with an apoplexy and died three days afterwards (23 May 1606). He was buried near the *türbe* of Şokollu Pašha.

Bibliography: The *taʿriḫs* of Pečewī who, as scribe, had served Lala Mehmed on several occasions (cf. Babinger, *GOW*, 192), Naʿimā and Hasan Beyzāde; *ʿOṭhmān-zāde Tāʿib, Hadīkat al-wuzarāʾ*, 52 ff.; *Sidjill-i ʿOṭhmānī*, iv, 140; von Hammer, *GOR*, iv. (J. H. KRAMERS)

✕ LÄLE DEVRI, "The Tulip Period", the name given to one of the most colourful periods of the Ottoman Empire, corresponding to the second half of the reign of Ahmed III (1703-30 [*q.v.*]) and more precisely to the thirteen years of the vizierate of Nevşehirli İbrāhīm Pašha [*q.v.*]. The tulip which gave its name to this era had been exported from Turkey to Austria by Ogier Ghislain de Busbecq, the ambassador of Ferdinand I of Habsburg (1503-64) at the court of the Sultan, but it was in Holland that its cultivation was developed, through the efforts of the botanist Charles de l'Écluse (C. Clusius) (Arras 1526-Leiden 1609), who occupied the Chair of Botany at the University of Leiden. The predilection for tulips spread rapidly throughout Europe, but the mania for this plant adopted its most extravagant forms in Turkey. In fact, imported back to Turkey from Holland in the 17th century by the Austrian ambassador Schmid zum Schwarzenhorn during the reign of Ahmed III, this flower became the object of extraordinary enthusiasm. The tulip fashion gave birth to an architecture, of which the elegant Läle Djāmi' mosque, in Istanbul, is an example; to an art form, Ottoman baroque, inspired by French "rococo"; and to a literary genre, the poet Nedīm [*q.v.*] being the prototype here.

The promoter of this fashion was the Grand Vizier İbrāhīm Pašha of Nevşehir, son-in-law of the Sultan. Coming to power at the beginning of 1718, he showed great diplomatic skill in the negotiations

over the Treaty of Passarowitz (21 July 1718), putting an end to a state of continual war which had disrupted the economic structure of the Empire and devastated its rural areas. After Passarowitz, the Grand Vizier applied himself to pursuing the objective of peace, and his vizierate was to be marked by an initial period of absolute peace, followed by a period of euphoria induced by victorious campaigns in Iran, which was then in a state of anarchy as a result of the Afghān invasion. Agreeable and peace-loving by temperament, Ahmed III had a strong hedonistic streak. He was a cultured man, a poet and calligrapher, but also a man of exceptional greed. İbrāhīm Pašha was himself refined and cultured, an extrovert personality and a lover of peace and pleasure. Having similar tastes, the two men were well-suited to each other. İbrāhīm Pašha was at pains to satisfy both the hedonistic nature and the avidity of the Sultan. By anticipating the latter's desires, he simultaneously reinforced his own status and ensured the relaxation and well-being of his master. The Sultan took no interest in any aspect of government and left all the responsibility of state to his vizier, who surrounded himself with close relatives and rid the court of all hostile elements. Until 1730, the entire administration of the state was under his control and all important posts were held by his appointees; this nepotism caused much resentment and earned him numerous enemies.

Overtures to the West. The Grand Vizier was a man of enlightened sympathies, and the years of his vizierate were marked by a series of approaches to the West. For the first time in the history of the Ottoman Empire, attempts were made to benefit from the political, economic and cultural structures of Europe. Diplomatic relations were fostered, especially with France: an ambassador, Yirmisekiz Çelebizāde Mehmed Efendi, was accredited to the court of Louis XV, and was instructed to study those French institutions which might be adapted to the requirements of Ottoman lands (1719). Commercial relations with France were developed: each year, five hundred trading ships operated between France and Turkey.

Policies of progress, construction and innovation. In 1724, the first printing-press was installed in Istanbul, through the good offices of İbrāhīm Müteferrika [*q.v.*], a Hungarian converted to Islam, aided by the son of the Sultan's ambassador to the court of Louis XV, who had accompanied his father to Paris. A French officer of engineers, de Rochefort, was invited to prepare plans for reforming the army on the Western model, while another French convert to Islam, Khumbaradīl Ahmed Pašha [see AHMED PASHA BONNEVAL], organised a corps of artillery. Yet another French convert to Islam, Gerçek Dāvūd Agha, was responsible for the foundation of the first team of fire-fighters. A lover of arts and literature, the Grand Vizier surrounded himself with poets, musicians and artists. He prohibited the export of rare manuscripts and founded a society for the translation of Arabic and Persian texts. He established five libraries, in addition to that of the Sultan, of which the poet Nedīm was curator. He gave a fresh impetus to the manufacture of porcelain and earthenware, restoring the workshops of Izmid and Kütayha and founding a new one in Istanbul, that of Tefkür Sarāy. He founded a textile-mill. In the context of municipal engineering, the projects that he instituted include the construction of a dam to bring water from the Forest of Belgrad to the capital and the building of roads and

*Dedicated to the memory of
Alfredo Pinoli
(1952-2003)*

- Lale Devri

MADDE YATIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

04 OCAK 2009

179453
OTTOMANS
LOOKING WEST?

The Origins of the Tulip Age and
its Development in Modern Turkey

CAN ERİMTAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	179453
Tas. No:	956-08 ERİ-O

Tauris Academic Studies
LONDON • NEW YORK

2008

27 Nisan 2018

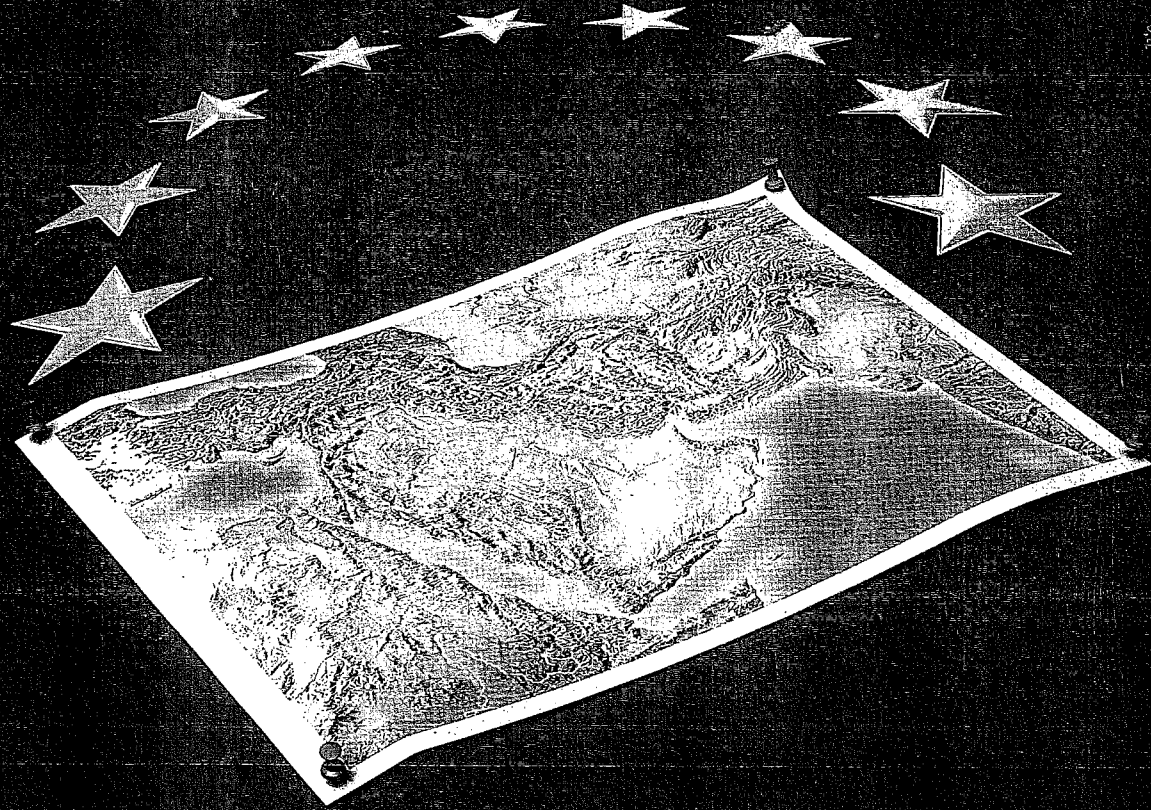
2749 ERIMTAN, Can. *Ottomans looking west? The origins of the Tulip Age and its development in modern Turkey*. London: Tauris Academic Studies, 2008 (Library of Ottoman Studies, 14). 269pp. [Ahmed Refik's later concept of the Tulip Age (of the period of Ahmet III & his son-in-law Damad Ibrahim Pasha) and the development of this concept.]

Lale Devri
12006
Damad İbr. Paşa
040023
Ahmed Refik
010 267
Ahmed Refik
01100

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

MOSTAR

AYLIK KÜLTÜR VE AKTÜALİTE DERGİSİ | NİSAN 2012 | SAYI: 86

Söyleşi

**Uğur Tanyeli ile inanç
ve mimarî üzerine**

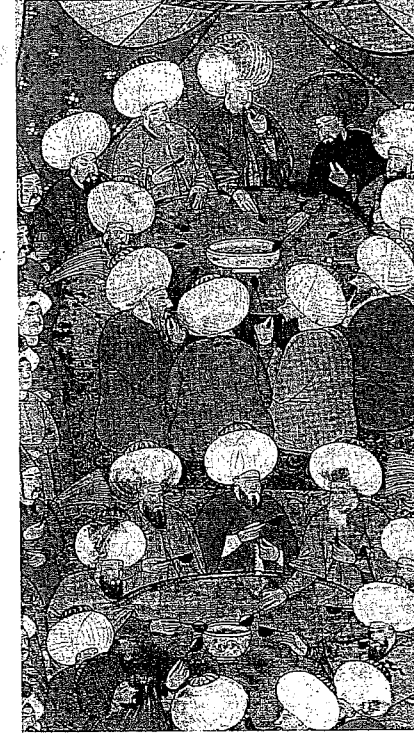
Alper Çeker

**Yabancı gizli servisler
ve Türkiye uzantıları**

TÜRKİYE
AVRUPA BİRLİĞİ İLE SINIRSIZ
ORTADOĞU İDEALİ ARASINDA

DOSYA» İLKÇAĞLARDAN BUGÜNE İNANÇ VE MEKÂN İLİŞKİSİ

[TARİH]

Bir başka açıdan Lâle Devri

(120046)

Batılılaşma yolunda atılmış önemli bir adım olarak görülen Lâle Devri, üzerinde düşünülmesi ve herkesi ikna edici bir şekilde yeniden yorumlanması gereken bir dönem olarak önümüzde duruyor. | Ali Şükrü Çoruk

21 Subat 2016

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Toplumlarla yöneticileri arasında yakın bir ilişki söz konusu. Yönetilenler hayatın her alanında yöneticilerini örnek alırlar. Bir bakıma öğretmen-öğrenci ilişkisine benzetilebilecek bu durum, tarihin bütün dönemleri için geçerli olmuş ve olmaya devam ediyor. Gerçi günümüzde özellikle iktisadî düzenin bir sonucu olarak toplumları yönlendirme ve bir bakıma idare etme anlamında başka "yöneticiler" in varlığı da bir gerçek. Bununla beraber kendisine yüklenen "derûnî" anlamın bir sonucu olarak devletin ve onu yönetenlerin toplum üzerindeki etkisi diğerlerine oranla daha belirleyici. Nitekim bunun bir neti-

cesi olarak ikinci gruptakiler bazen birincilerin durumuna göre "vaziyet" alabiliyorlar.

Yöneticiler, popülizme düşmeden yönetilenlerin ihtiyaçlarına, beklentilerine karşılık gelebilecek, ülkenin huzur ve refahını arttıracak bir yönetim anlayışı sergilediklerinde halk tarafından sayılıp sevilirler. Aksi durumda ortaya çıkan sonuç her iki kesim açısından olumsuz olur. Nitekim tarih, devletlerin ve toplumların iyi yönetilememesi sonucunda ortaya çıkan, yöneticileri uzun süre uğraştıran, devletleri zayıf düşüren pek çok acı olayla dolu. Tıpkı Lâle Devri ve bu devrin bitmesine sebep olan Patrona Halil İsyanı'nda olduğu gibi...

**Yirmisekiz Mehmet Çelebi
Fransa'dan ne getirdi?**

Osmanlı tarihine Batılılaşma hareketleri çerçevesinden bakıldığında kronolojik olarak karşımıza çıkan ilk devir bilindiği üzere Lâle devri. 1718-1730 arasında III. Ahmed'in saltanatının ikinci yarısına denk düşen bu döneme gerçekte yön veren isim ise Sadrazam Damat İbrahim Paşa'ydı. Avusturya ile yapılan Pasarofça Antlaşması'nı fırsat bilerek bir hayli yıpranmış olan devlet çarkını düzeltme çareleri arayan Paşa, bunu Avrupa'daki gelişmeleri de dikkate alarak gerçekleştirme düşüncesindeydi. Bu amaçla Yirmisekiz Mehmet Çelebi başkanlığındaki bir elçilik heyetini 1721 yılında Fransa'ya

120046

LÂLE DEVRİ

-
- 1 ERKAN ATAK, Anadolu'da Lale Devri Mimarisi (İstanbul dışı örnekler üzerine bir araştırma)Cilt:1(Metin), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Doktora, 2014

 - 2 FAZİLET KOÇYİĞİT, Lale Devri İstanbul çeşmeleri, Erciyes Üniversitesi, Doktora, 2013

 - 3 METİN HAKVERDİOĞLU, Edebiyatımızda Lale Devri ve Damat İbrahim Paşa'ya sunulan kasideler inceleme-metin, Selçuk Üniversitesi, Doktora, 2007

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

20 Eylül 2014

12220 ERIMTAN, Can. *Ottomans looking west? The origins of the Tulip Age and its development in modern Turkey.* London: Tauris Academic Studies, 2008 (Library of Ottoman Studies, 14). 269pp. [Ahmed Refik's later concept of the Tulip Age (of the period of Ahmet III & his son-in-law Damad Ibrahim Pasha) and the development of this concept.]

Lale Devri

120046

92307

LÂLE DEVRİ VE YANSIMALARI

Orhan ERDENEN

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphane	
Dem. No:	92 307
Tas. No:	956.0731 ERD.L

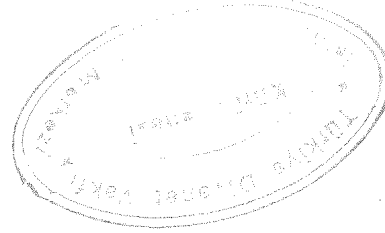

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI
İstanbul - 2003

Osmanlı tarihyazımında "Lale Devri" Eleştirel bir değerlendirme

SELİM KARAHASANOĞLU*

D138

16 KASIM 2008

MADDE YAYINLANMIŞTIR
SONRA GELEN ÜRÜNLER

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1718-1730 yıllarına tesadüf eden dönemi, Ahmed Refik'in 1915'te aynı adı taşıyan kitabının¹ yayımlanmasının ardından "lale devri" olarak adlandırılmış; böylece bu dönemlendirme uluslararası şöhret bulmuştur. Bahsi geçen tarih sınırlaması, bir padişahın saltanat dönemini ifade etmez. Zira devrin padişahu III. Ahmed'in saltanatı, 1703 ile 1730 yılları arasında kapsar. Dolayısıyla, açıktır ki "lale devri" adlandırması, devrin padişahından çok, onun 1718-1730 yılları arasında sadaret makamını işgal eden vezirine işaret eder. Yani denilebilir ki "lale devri" adlandırması, Nevşehirli Damad İbrahim Paşa ile özdeş bir adlandırmadır.

Osmanlı tarihyazıcılığında "lale devri" adlandırmasının kullanımının çe-

(*) New York Eyalet Üniversitesi-Binghamton, Tarih Bölümü.

Faydalı değerlendirmeleri için, *Tarih ve Toplum: Yeni Yaklaşımlar*'ın anonim hakemine müteşekkirim.

1 Ahmed Refik, *Lale Devri: 1130-1143*, İstanbul: Teshil-i Tabaat Matbaası, 1331 [1915]. Eser, önce 1908 yılında *İkdam*'da yayımlanmış, sonradan kitaplaşmıştır. Dönem üzerine, bilindiği şekli ile, giriş mahiyetinde derli toplu bilgi için bkz. I. Mélikoff, "Lâle Devri", *Encyclopaedia of Islam*, New Edition, cilt: 5, Leiden, 1979, s. 640-644. Osmanlı tarihinin yazımıza konu olan dönemi, hiç şüphesiz en popüler dönemlerinden biridir. Böyle olunca, dönem üzerine popüler literatür azımsanmayacak sayıdadır. Her ne kadar bu yazıda kendimizi akademik çalışmaların değerlendirilmesi ile sınırlasak ve dönem üzerine popüler çalışmaların analizinin apayrı bir yazı konusu olduğunu düşünsük de, dönem üzerine popüler ve akademik literatürün birbirinden tamamen ayrı kulvarlarda ilerlemediğinin farkındayız ve birbiri ile etkileştiği ve hatta örtüştüğü noktaların çokluğunu göz ardı ediyor değiliz. Bu bakımdan sadece temsili olması açısından burada birkaç popüler esere referans vermeliyim: Musahipzade Celâl, *Lale Devri: Şarklı Tarihî Operet*, İstanbul: Kanaat Kitabevi, 1936; Faik Ozansoy, *Nedim ve Lâle Devri*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1950; Reşad Ekrem Koçu, *Esircibaşı: Lale Devri'nde Bir Aşk Romanı*, 2. baskı, İstanbul: Doğan Kitap, 2001; Alev Lytle Croutier, *Leyla: The Black Tulip* Middleton: Pleasant Company, 2003, Gül İrepeoğlu, *Gölgemi Biraktım Lale Bahçelerinde*, İstanbul: Doğan Kitap, 2003.

LÂLE DEVRİ VE LÂLE İSİMLERİ

Metin HAKVERDİOĞLU'

ÖZET

Türk Edebiyatı, çiçek kültürünü nesirde de nazımda da ön plana çıkarmıştır. Bu kültürün bir ürünü de lâle kasideleridir. Lâle adları için bu kasideler değişik bir kaynaktır. Bu çalışmadaki şiirler, FŞM şeklinde kısalttığımız Fâiz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuasında yer almakta ve edebiyat âlemi ile ilk kez tanışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lâle Devri, Lâle İsimleri, Fâiz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuası

TULIP AGE AND TULIP NAMES

ABSTRACT

Turkish Literature has made flower culture very important in both prose and poems. One of the products is also tulip kasides. These poems are different kaside from the point of view of forming an example for tulip names. These poems takes place in Fâiz Efendi and Şâkir Bey mecmua which we shorten it as FŞM, and it first meets the literature scholar. It is the first time it has met teh-literative world.

Key Words: Tulip Age, tulip names, Mecmuası of Faiz Efendi and Şâkir Bey

A. LÂLE HAKKINDA

İran mitolojisine göre bir yaprağın üzerindeki çiğ tanesine yıldırım düşmüş ve alev alan yaprak o haliyle donup kalarak lâlâye dönüşmüştür. Göbeğindeki siyahlık da yıldırımdan arta kalan yanık izidir: O günden sonra lâlâ, rengi ve şekli ile şâirlerin ilgisini çekerek sevgilinin yanağına, şarap dolu kadehe, muma, yaraya vb. benzetilip durmuştur.

Lâlenin ve lâlâ kültürünün Anadolu'ya Türklerle birlikte geldiği kesindir. Roma ve Bizans'ın nedense hiç ilgilenmediği bu çiçek, Türk tezyinatında XIII. yüzyıldan itibaren stilize edilmiş olarak Selçuklu âbidelerinde, yazma kitap ve kaplarında görülmeye başlar.

¹ Dr., Amasya Macit Zeren Fen Lisesi, hakverdioglu@mynet.com

s. 472-498

Şiirimizde ise XIV. yüzyılda görülür. Ahmedî, Cemşid ü Hurşid adlı eserinde bu çiçekten bahseder.

Lâlâ, klasik şiirimize XV. yüzyılda iyiden iyiye yerleşir. Renginden dolayı, kan, mum, şarap, yanak, yara gibi unsurların, şeklinden dolayı da genellikle kadehin benzetilenidir.

"Lâlenin dîvan şiirindeki temel işlevi; "sevgili, memdûh, güzel, gelin, sâkı, hizmetçi, asker" gibi şahıslar; "sevgilinin yanağı, dudağı; âşığın yüzü, vücûdu, kanı, gözyaşı ve yaraları" gibi uzuvlar; "kadeh, şarap, tabak, tâc" gibi eşya; "güneş, ay, yıldız" gibi kozmik unsurlar ve "cennet, gönül, ümit, dert, şiir" gibi kavramlar ile değişik vesilelerle ilişkilendirilmesine dayanır. Anlaşılacağı üzere lâlâ, dîvan şiirinde en çok insan uzuvlarıyla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca ilişkilendirildiği şahıslar arasında "sevgili ve güzel", uzuvlar arasında "yanak ve dudak", eşyalar arasında "kadeh ve şarap", doğal ve kozmik öğeler arasında "güneş, ay ve ateş", soyut kavramlar arasında da başta şiirsel terimler olmak üzere olumlu anlam ve çağrışım ifade edenler daha çok dikkat çekmektedirler."²

Klasik şiirimizde XVI. yüzyıla kadar sözü edilen lâlâlerin yabancı türler olduğu muhakkaktır. Yabaniliklerinden, yani dağlarda, kırlarda yetişiyor olmalarından dolayı "taşrah" dırlar. Bunun için utangaç, usul-erkân bilmez bir çiçek olarak düşünülen lâlâ, bir bakıma utangaçlığın, çekingenliğin sembolüdür.

XVI. yüzyılda kültür yolu ile yeni türleri elde edilmeye başlanan lâlâ, gül'le amansız bir rekabete girer. Tarihimize ve dünyada ilk lâlâ deliliği (tulipomania), XVI. yüzyılda İstanbul'da yaşanmıştır. Kanuni devrinin ünlü Şeyhülislamı Ebussuud Efendi de "Nûr-ı Adn" adını verdiği yeni bir lâlâ türü elde etmiştir.

"Lâlâ kelimesindeki harflerin sıraları değiştirildiğinde "Allah" ve "hilâl" kelimelerinin elde edilebildiği anlaşılınca bu çiçeğe ilgi bir kat daha artmıştır. "Eski yazıda "Allah" ve dolayısıyla lâlâ kelimesinde noktalı harf bulunmadığı için lekeli lâlâler makbul sayılmamıştır. Şâirler ve nasirler bu duruma çok önem vermişlerdir"³ "Miyârü'l-Ezhâr yazarı Tabib Mehmed Aşkı Efendi'ye göre lâlenin

² Yavuz Bayram, Çiçeklerle Diğer Bitkilerin Dîvan Şiirine Yansımaları ve Anlam Çerçevesi, OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun 2001, s.314.

³ Ömer Ferit Kam, Divan Şiirinin Dünyasma Giriş, haz: Halil Çelik, MEB Yay., Ankara 2003, s.155

THE SOURCES OF AHMED REFIK'S LÂLE DEVRI AND
THE PARADIGM OF THE 'TULIP AGE':
A TELEOLOGICAL AGENDA

Comp.: Mustafa Kaçar, Zeynep Durukal, Essays in honour of
Ekmeleddin İhsanoğlu: societies, cultures, sciences : a collection of
articles, Istanbul 2006. pp.259-278 . İSAM 148021

Can Erimtan*

La vérité est l'ame d'Histoire, si les faits en
sont le corps: sans elle l'Historien devient
le méprisable auteur d'un Roman.

"Epitre ", 22. Decembre 1742, in
D.Cantemir, *Histoire de l'Empire
Ottoman*.*

In his article "The Myth of the Golden Age" the eminent Ottomanist Cemal Kafadar points out that certain ideas and notions have been too readily "re-circulated without scrutiny" in many scholarly narratives dealing with Ottoman history.¹ Kafadar's critical assessment of the idea of a 'Süleymanic Golden Age' leads him to conclude that "the whole notion of a 'golden age' seems alien to the Ottoman intellectual tradition", insinuating that this perception of Ottoman history is a kind of historiographical construction.² In the same breath he also mentions the "catchy depiction" of the era 1718-30 under the heading of the "Tulip Period". In talking about this supposed 'Tulip Age', Kafadar asks whether we are "justified in using [the term] un-self-consciously as we are doing".³ He points to the "historical imaginations" of Yahya Kemal Beyath and Ahmed Refik Altınay, "two late Ottoman/early republican authors", as the point of origin of the phrase 'Tulip Age'.⁴ As Kafadar indicates, the existence of a 'Tulip Age' is widely recognised and even universally

* Research Fellow, British Institute of Archeology at Ankara, Turkey.

* This article is based on my doctoral thesis *Ottomans Looking West? The Idea of a 'Tulip Age (1718-30)' and Its Development in Turkish Historiography, 1908-50*, prepared under the supervision of Dr. Celia Kerslake at the University of Oxford, 1998-2002. "Epitre A Son Excellence Monseigneur Le Comte de Noailles", in D. Cantemir, *Histoire de l'Empire Ottoman, où se voyent les causes de son aggrandissement et de sa décadence* (Paris, 1743), vol. I, no page number, translation in appendix.

¹ C. Kafadar, "The Myth of the Golden Age: Ottoman Historical Consciousness in the Post-Süleymanic Era", in H.İnalçık & C.Kafadar (eds), *Süleyman the Second and his Time* (Istanbul, 1993), 37-48.

² C. Kafadar, "The Myth of the Golden Age", 40.

³ C. Kafadar, "The Myth of the Golden Age", 40.

⁴ C. Kafadar, "The Myth of the Golden Age", 40.

186027

OTTOMAN TULIPS, OTTOMAN COFFEE

*Leisure and Lifestyle in the
Eighteenth Century*

Edited by Dana Sajdi

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	186027
Tas. No:	390.956073 OTT.T

Tauris Academic Studies

LONDON • NEW YORK

2007

Lale Devri

Chapter 2

The Perception of Saadabad: The 'Tulip Age' and Ottoman– Safavid Rivalry

Can Erimtan

The construction of Saadabad and its attendant structures on the Kağıthane river beyond Istanbul's city walls took place in the following sequence during Şevval 1134 (15 July–12 August 1722): the building project started with the clean-up (*tanzif ü tettahur*) of the river and subsequent transformation of a section into a regular canal of 1100 metres, the *Cedvel-i Sim*. Alongside the canal two rows of trees were planted, and next to the water an imperial summer palace (*bir kasr-ı hümayûn*) (the actual Saadabad) was built on 30 'well-proportioned' pillars (*otuz aded sütûn-ı mevzûn üzerine*). Opposite this apparently opulent dwelling, a large reflecting pool (*pişgâhında bir havz-ı vâsi*) was laid out. In this artificial pond three fountains, of which one was in the shape of a three-headed serpent, threw jets of water into the air.¹ These were all features common to the practice of building gardens and garden palaces in the early modern Islamic world.² The contemporary visitor Charles Perry (1698–1780)³ wrote down the following evocative description in his travelogue:

[This] pleasure-house, called *Sadabat* ... is embellished in a very splendid elegant manner; its Roof is covered all over with Lead, resting upon little Arches, which are sustained by 30 small pillars: The Intercollumnations are filled with

**PROMOTION PATTERNS OF OTTOMAN BUREAUCRATIC
STATESMEN FROM THE LÂLE DEVRİ UNTIL
THE TANZİMAT***

Bernard A. Lalor

In traditional bureaucracies the regular promotion systems were often bypassed by ambitious and talented men through the advantage of either birth, wealth, or patronage. This practice gave rise to informal promotion patterns which were never clearly defined and which formally acknowledged the official regulations. By studying the careers of individuals and the career backgrounds of the holders of particular offices, we can delineate these informal patterns from the official promotion systems. A comparison of such informal promotion patterns would increase our understanding of how traditional societies absorbed talented men into their hierarchical structures.

With this perspective in mind, I present here a general outline of the informal promotion system whereby gifted men rose to the top of the bureaucratic career of the Ottoman central administration during the period from

* The author is grateful to the American Research Institute in Turkey for a research grant in 1970-71 during which part of both the research and the writing of this paper was done.

Abbreviations Used in the Notes :

- HHT Hatt-ı Hümâyün Tasnifi, BBA.
BBA Başbakanlık Arşivi, İstanbul.
CT Cevdet Tasnifi, BBA, İstanbul.
dâh. Dâhiliye section of CT.
EI¹ *Encyclopaedia of Islam*, first edition.
EI² *Encyclopaedia of Islam*, second and revised edition.
FO Foreign Office Papers, Public Record Office, London.
HA Hâriciye Arşivi, İstanbul.
hâr. Hâriciye section of CT.
IA *İslâm Ansiklopedisi*.
SO *Sicill-i osmani*.

Güneydoğu Avrupa kaynakları (1972) s. 77-92, 95k

D. 726

O. 1195

D. 45

A. Çimen

Bizde ve Hollanda'da Lâle Devri

Üçüncü Sultan Ahmet büyük bir çiçek meraklısı olup en çok sevdiği çiçek de lâle idi. Bu yüzden onun 1703 - 1730 arasındaki saltanatına Lâle Devri adı verilmiştir. Bu zamanda lâle dekoratif sanatların boş motifi olmuş ve devrin sembolü haline gelmiştir. Lâle modası İstanbulda doğmuş yerli bir Türk buluşu idi. Fakat bu devir geçtikten sonra Lâle hemen hemen tamamen unutulmuş, diğer çiçek cinsleri arasında kaybolmuş gitmiştir.

Lâle soğanının ilk defa İstanbuldan Hollandaya götürülmesi Kanûni Sultan Süleyman zamanında olmuştur. Fakat Hollandalılar bir defa bu işi ele alıp benimsedikten sonra artık bundan millî bir kültür yaratmışlar, ilim yolu ile bunu devamlı olarak beslemiş ve geliştirmişlerdir.

Bugün lâlenin yeni vatanı Hollandadır. Bizde bir merak halinde gelip geçen lâle hevesi Hollandada bir anane, sonra bir endüstri ve nihayet parlak bir gelir kaynağı olmuş, Hollanda devlet bütçesinde şaşılacak derecede önemli bir yer almıştır; çiçek ihracatından senede takriben 45 milyon lira gelmektedir. Çiçek soğanı ihracatı ise geçen yıl 600 milyon lira getirmiştir. Bundan başka son harbtenberi, lâle kültürüne dayanan, geniş ölçüde bir turizm sanayii kurulmuş, yalnız geçen sene lâle mucizesini görmek için gelen bir milyondan fazla turist üçyüzlü ilâ beşyüz milyon lira bırakmıştır.

Yeni bir lâle cinsi bulmak için on seneye çalışmak lâzım geliyor. Bunun beş veya yedi senesi sâdece beklemekle geçiyor, ondan sonra iki cins lâlenin birleştirilmesi ile meydana gelen soğandan ilk tomurcuk fırlıyor. Ancak o zaman bu çiçeğin ana veya baba lâleden birine zenzeyib benzermediği (ki benzerse hiç bir kıymeti kalmıyor) ve daha önce mevcut olmayan yeni bir lâlenin meydana gelip gelmediği anlaşılıyor.

Leiden'den sahile doğru uzanırken küçük bir kasaba olan Lisse yakınında, bir sürü ok işaretleri hep Keukenhof istikametini gösteriyor. Burası Hollandanın bir atom fabrikası kadar titizlikle sakladığı çiçek ve bahçe kültürü serlerinin bulunduğu yerdir. Burada yüzbinlerce çiçek derin bir sessizlik içerisinde insanı sarhoş edecek kadar güzel ve parlak renklerini aksettiriyorlar. Her dönemde yeni bir renk Senfonisi karşımıza çıkıyor. Afganistan ve İrandan gelen, yaprakları da çiçekleri kadar güzel, yabancı lâlelerden başlayarak her çeşit lâlenin bulunduğu, âdeta lâlenin ana yurdunu andıran geniş bir sahanın ortasında göz alabildiğine kadar uzanan bir çimenli yol her ilk-

baharda yarım milyon insanı Keukenhof'un kalbine doğru çeker. Zira bu yolun sonunda Hollandanın koleksiyonlarını gösterdiği büyük ser yer alır. İki bin çeşit lâleden burada sekiz yüz çeşitli muhteşem bir tablo halinde ellerinde fotoğraf makineleri ve not defterleriyle gelen yerli ve yabancı seyircilerin hayran bakışları önüne serilir. Nesiller boyunca süren ıslâh ve aşularla burada hayret verici neticeler elde edilmiştir. Bir çocuk başı büyüklüğünde ve koyu kırmızı renkte (Holland Glory) adlı lâle, diğer çiçeklere benzeyen fakat soğuk ihtişamlarını muhafaza eden yeni cins lâleler Boğaziçi yaz akşamlarındaki gurubun bütün renkleriyle parlayan Artist adlı lâle ve nihayet lâle meraklılarının yüz senelik rüyalarını tahakkuk ettiren açık renk saplar üzerinde koyu siyah lâleler bunlar arasındadır.

Dededen ve babadan kalma bir iş olarak soğanı yetiştiren sekiz bin Hollandalı uzun beyaz sakallı, neşeli bir ihtiyarın idaresi altında bulunan çiçek soğanı araştırma laboratuvarında bilgilerini arttırıyorlar. Lâle'nin Pastörü olan Profesör E. V. Slogteren bütün Hollanda dışında kısıca Profesör adı ile tanınmaktadır. Çiçek soğanlarının esrarını, nesillerini ve en büyük düşmanları olan virüsleri en iyi tanıyan ve araştıran biri olduğundan onun tavsiyeleri memleket içinde ve dışında bilhassa Hollanda lâlelerinin en büyük ihraç yeri olan Amerika'da da dikkatle yerine getirilmektedir. Profesör Slogteren otuzdokuz yıl önce bir çiçek hastalığını incelemek için Lisse'ye gelmiş ve ondan sonra da bir daha burasını terk etmemiştir.

Burada çiçek soğanının açılma devresi suni olarak tâyin edilip, değiştirilebiliyor. Çiçek verme zamanı sıcak veya soğukun tesiri ile bir sene geri veya ileri alınabiliyor. Profesörün enstitüsünde dünyanın her çeşit iklimi taklit edilmekte ve lâle soğanları bu iklimlere göre hazırlanmaktadır. Nebat virüsleri yeni yeni lâle cinslerinin meydana gelmesine çok yardım ediyorlar. Bunların insan ve hayvanlara bir zararı dokunmuyor. 1737 yılında bir Hollandalının evini barkımı ve üstelik dört bin filorin parasını vererek aldığı tarihi Rembrandt lâlesi renk ihtişamını bir virüs enfeksiyonuna borçlu idi. Bugün alevli, damarlı ve çok renkli lâlelerin modası çoktan geçmiş, saf, sâkin, parlak ve tek renkli lâle zevki hâkim olmuştur. Yüksek saplar üzerinde ağırlıksız, bir kral başı ihtişamı ile yüzlerce çeşit lâlenin görüntüsünden daha güzel ne vardır? Bunlardan yüzbinlercesini her zaman gözleri önünde seyreden, bunlarla hayatını temin eden ve yüzbinlercesini de dünyanın her tarafına gönderen bir memleket elbette mesut bir ülkedir.

LALE DEVRİNDE YENİLEŞME HAREKETLERİ VE
TERCÜME EDİLEN ESERLER

Ramazan ŞEŞEN

Osmanlılar'da XVI-XVII. asırlarda devletin gerilemesinin sebepleri genellikle eski düzenin bozulmasında aranmıştır. Devletin kurumlarının eski düzene göre restore edilmesiyle devletin yeniden eski gücüne kavuşacağı zannedilmiştir. Eski düzenin dünyadaki, bilhassa Avrupa'daki ilerlemeler karşısında artık demode olduğu, yeterli olmadığı düşünülmemiştir. Ancak, İkinci Viyana Kuşatması bozgunundan sonra Avrupa devletleri karşısında birbiri ardına alınan yenilgiler sonucu XVIII. asır başındaki idareciler, bazı bürokratlar gerilemenin asıl sebebinin devletin kurumlarının eskimesi sonucu meydana geldiğini anlamaya, Avrupa devletleriyle olan ilişkilere önem vermeye başlamışlar, Avrupa'daki yeniliklerden faydalanmaya karar vermişlerdir. Bu yenileşme hareketlerinin başlangıç noktası 1718-1730 yıllarındaki Lale Devri olmuştur. Fakat, yenileşmenin altyapısı olan bilgi birikimi Osmanlı aydınlarında ve devlet adamlarında yoktu. Askerlik dışında Avrupa'daki gelişmelerden pek haberdar değildiler.

Lale Devri'ndeki bu yenileşme hareketlerini Sultan III. Ahmed ile Sadrazamı Nevşehirli Damad İbrahim Paşa başlatmışlardır. III. Ahmed 1703 yılında II. Mustafa'nın tahttan indirilmesi üzerine sultan olmuştu. Damad İbrahim Paşa 1660 yılı civarında o zaman Muşkara denilen Nevşehir'de doğmuştu. Babası Orta Yunanistan'da İzdin'de voyvodalık yapmış Ali Ağa idi. İbrahim küçük yaşta saraya alınarak Baltacı Ocağı'nda yetiştirilmiş, o zamana göre iyi bir eğitim almış, Şehzade Ahmed (III.)'le tanışmıştı. İbrahim Efendi önce sarayda Darüssaade Ağası yazıcılığı, Haremeyn muhasebeciliği görevlerinde bulundu. III. Ahmed padişah olunca icraatlarında ona danışmaya başladı. Bu durumu kıskanan Sadrazam Damad (Şehid) Ali Paşa onu mevkufatçılık vazifesiyle Mora'ya uzaklaştırdı. İbrahim Efendi 1717 yılındaki Avusturya seferine mevkufatçı ve Niş defterdarı olarak katıldı. 16 Ağustos 1717'deki Varadin yenilgisi üzerine ordu kumandanları tarafından durumu Edirne'de bulunan Padişah III. Ahmed'e bildirmekle görevlendirildi. Padişah onu takdir ediyordu. Mirahurluk görevine tayin ederek yanında alıkoydu. Ardından vezirlik (paşalık) unvanı vererek sadret kaymakamlığına getirdi. Bu sırada Sadrazam Şehid Ali Paşa ölmüştü. Onunla evlenip henüz zifafa girmemiş olan III. Ahmed'in kızı Fatma Sultan, İbrahim Paşa ile evlendirildi. 9 Mayıs 1718 tarihinde İbrahim Paşa Sadrazamlığa getirildi.

Damad İbrahim Paşa iyi bir eğitim almış, o zamana göre dünyayı tanıyan, dünya hayatına önem veren bir kişiydi. Savaşın zararlarını görmüştü. Sulh taraftarıydı. 12 Temmuz 1718